

Памочнікі вядучага назіраюць за захоўваннем правіл, раздаюць рэквізіт, дапамагаюць падводзіць вынікі.

Гульня пачынаецца па ўмоўнаму сігналу. Вельмі важна закончыць гульнію своєчасова. Заўчаснае заканчэнне гульні непажадана, як і зацягванне яе. Працягласць гульні залежыць ад колькасці ўдзельнікаў, іх узросту, зместу гульні, ад месца правядзення, тэмпу і інш. Працягласць гульняў, якія праводзяцца на адкрытым паветры, залежыць таксама і ад надвор'я. Вядучы павінен вызначыць момант заканчэння гульні. Як толькі з'явіцца першыя прыкметы стомленасці, зніжэння зацікаўленасці, гульнію неабходна заканчыць. Але гэта трэба зрабіць так, каб заканчэнне было для гуляючых нечаканым.

Пасля гульні вядучы павінен аб'явіць яе вынікі. Пры вызначэнні вынікаў патрэбна ўлічваць не толькі хуткасць, але і якасць выканання таго ці іншага задання, аб чым удзельнікі павінны быць папярэджаны загадзя.

Гуд П.А.,
дацэнт

МЕТОДЫКА СТВАРЭННЯ ПРЫЗАВОГА ФОНДУ СВЯТА

Існаванне праблемы стварэння прызавага фонду свята абумоўлена адсутнасцю метадыкі вырашэння гэтага пытання ў працэсе сцэнарна-рэжысёрскай распрацоўкі святочнага дзеяння. У значнай ступені па гэтай прычыне масава-гульнявыя эпізоды не маюць сістэмнага падыходу ўвасаблення і з'яўляюцца, як паказвае практыка, найбольш слабай часткай свята.

Пры падрыхтоўцы арганізацыйна-вытворчага плана рэжысёру неабходна вырашыць шэраг задач.

1. Разлічыць у адпаведнасці са сцэнарыем свята працягласць часу дзеяння кожнай гульнявой формы і колькасць удзельнікаў, якіх належыць узнагародзіць.

2. Вызначыць і скласці пералік прызоў адпаведна тэматычнай накіраванасці гульнявога дзеяння.

3. Разлічыць адпаведнасць прызоў узроставаму саставу удзельнікаў і складанасці гульнявога дзеяння.

4. Вызначыць кошт прызоў.

5. Выявіць колькасць і кошт сувеніраў для гасцей і запрошаных калектываў.

6. Ажыццявіць стварэнне запаснога прызавага фонду свята.

Фінансаванне прызавага фонду патрабуе значных выдаткаў. У практыцы з мэтай скарачэння незваротных выдаткаў і агульнага каштарыса свята вызначаны наступныя шляхі:

а) сувязь аркамітэта свята са спонсарскі-

мі арганізацыямі;

б) арганізацыя самаакупных гульнявых дзей (латарэй, аўкцыёны, гандлёвыя і забаўляльныя атракцыёны);

в) запрашэнне на свята прафесійных груп культурарганізатараў, якія выдаткі і прыбыткі ад правядзення гульнявых дзеянняў ускладаюць на сябе;

г) стварэнне незваротнага фонду пры фінансаванні масава-гульнявых дзей непасрэдна з каштарыса свята.

Пасля набывання прызы здаюць пад распіску касцюмеру, а за дзень да правядзення свята - культурарганізатарам. Перад імі рэжысёр ставіць задачу беражлівасці ў адносінах да прызоў і абавязковага выканання вызначаных тэрмінаў для гульнявых дзей, таму што менавіта гэта з'яўляецца неабходнай умовай падтрымання рытму свята і яго працягласці ў часе. Пасля завяршэння свята галоўны рэжысёр, бухгалтар і культурарганізатары складаюць акт па спісанні прызоў незваротнага фонду.

Такім чынам, вызначаная практыкай рэжысуры метадыка стварэння прызавага фонду дазваляе больш якасна ўвасабіць масава-гульнявую частку свята.

Чарняк Ю.М.,
дацэнт

АСАБЛІВАСЦІ ДРАМАТУРГІ МАСТАЦКА-ГУЛЬНЯВЫХ ПРАГРАМ

У новым напрамку рэжысуры свят спецыялізацыі «абрадава-святочная дзейнасць» значна павялічваецца і ўзмацняецца роля мастацка-гульнявых праграм, якія неабходна распрацоўваць і асвойваць у рэчышчы фальклорных вытокаў свят каляндарнага цыкла.

Абрады, што належаць таму ці іншаму з гэтых свят, з іх паэтычнымі вобразамі, персанажамі на ўзроўні тэатралізаваных дзей, з'яўляюцца першапачатковым асяроддзем, што жывіць сюжэты з характэрнымі сімвалічнымі фігурамі альбо народнымі персанажамі. Апошнія «выходзяць у натоўп» святкуючых, каб увесці іх у кола падзей, прадугледжаных старадаўняй традыцыяй, і тым самым далучыць да дзеі. Тут тэатральная гульня «ліцэдзсяў» (ражаных) задае ўмовы гульні з гледзачом і, такім чынам, становіцца драматургічнай асновай мастацка-гульнявой праграмы ў цэлым.

Разгледзім два тыпы мастацка-гульнявых праграм, прызначаных для свят каляндарнага цыкла беларусаў.

Тып першы - інтэлектуальныя гульні на тэмы дадзенага свята. Праграму вядзе вядучы. Ён элігантна, па-сучаснаму апрануты, яго паводзіны ў час гульні нагадваюць паводзіны

вядучага-канферансье. Вядучы можа быць апарануты і ў нацыянальны касцюм ці касцюм персанажа свята.

Першы варыянт - віктарына на тэму свята.

Другі варыянт - вырашэнне інтэлектуальных задач рознай складанасці з элементамі гульніавага спаборніцтва (спартыўнага, выканаўчага і інш.).

У гэтых выпадках падзейны рад будзе пра на наступнаму прыпынку: умовы гульні, выкладзеныя вядучым, - экспазіцыя; выбар прадмета гульні і яе распачынальнікаў - завязка; развіццё гульні - развіццё дзеі і , нарэшце, у фінале гульні - кульмінацыя. Вынікі і падлік балаў пераможцаў - развязка.

Умоўнае азначэнне гульніавага тыпу - «Дыялог з глядачом».

Тып другі - сюжэтныя гульні. Вядучы (ці вядучая) уступаюць у дыялог з партнёрам альбо групай партнёраў, прапануючы адпаведны сюжэт. Магчымыя вобразы: Ваяк з Мядзведзем, Ваяк з Казой, Цыган з Канём, Несперка з Паўлінкай, скамарохі і інш.

Кампазіцыйная пабудова праграмы:

1) развіццё падзей ў межах сюжэта ражаных (вядучых);

2) далучэнне ў ходзе падзей глядачоў;

3) пераключэнне вядучых (ражаных) на дыялог з глядачом, калі кожны, хто ўступае ў гульніавае, «уваходзіць у вобраз» пэўнага з адсутнічаючых персанажаў свята альбо кожны, хто ўступае ў гульніавае, застаецца самім сабою, прымаючы ўмовы гульні, як у «тэатры масак», імправізуючы далейшыя дзеі і падтрымліваючы дыялог з ражанымі.

Пры распрацоўцы тэкстаў аўтар прадумвае лінію дзеі праз дыялог з глядачом, плануе схему яго развіцця, рытуруючы, такім чынам, глебу для імправізацыі.

Аверкава Н.К.,
выкладчык

МЕТОДЫКА РАСПРАЦОЎКІ ВОБРАЗНЫХ БАЧАННЯЎ У СЛОЎНЫМ ДЗЕЯННІ

Адным з галоўных прадметаў у комплекснай падрыхтоўцы рэжысёра свят з'яўляецца «Моўнае дзеянне». Менавіта яму належыць значная роля ў выхаванні рознабаковых прафесійных якасцей спецыяліста і неспрэдна галоўнай з іх - авалоданне рэжысёрам законамі моўнага дзеяння ў розных літаратурных жанрах.

Слову належыць адно з вядучых месцаў у ажыццяўленні разнастайных функцый свята: дзейснай, эстэтычнай, мастацкай, гістарычнай, нацыянальна-патрыятычнай і інш. Такая значнасць слова ў свяце абавязвае рэжысёра грунтоўна авалодаць законам моўнага дзеяння.

Паколькі агучанае слова ёсць учынак,

накіраваны на змену сітуацыі (папраўку, удакладненне, дапаўненне поглядаў, уяўленняў слухачоў аб чым-небудзь), то выпрацоўка актыўнага дзеяння складае цэнтральную задачу выканаўцы па ўвасабленні літаратурнага матэрыялу ў жывое дзейснае слова.

Перадаць слухачам думку ў яркіх вобразах мастацтва - галоўная задача выканаўцы-мастака.

Пры дасягненні гэтай мэты, як паказвае практыка, адной з асноўных перашкод з'яўляецца недахоп, недакладнасць вобразных уяўленняў (бачанняў) у студэнта. Тлумачыцца гэта ў значнай ступені невялікім практычным вопытам студэнта думаць вобразамі, уяўленнямі, што з'яўляецца фундаментам творчай працы над тэкстам.

Адсутнасць перад вачыма непасрэднай прычыны, што нараджае слова (г.зн. аб'ектаў апавядання), выклікае ў яго пустое словаўленне. У жыцці мы бачым тое, аб чым гаворым, малюем зрокавыя вобразы, а на сцэне гэты момант упускаем. А калі не бачым, губляем і сэнс, і значэнне паняццяў, і сілу ўздзеяння таго, аб чым гаворым. Адсюль вынікае задача перад выканаўцамі - накіраваць сваю ўвагу на аднаўленне натуральнага моўнага парадку: бачу, уяўляю (вобраз), потым вымаўляю (слова).

Патрабуецца вялікая праца, каб напоўніць аўтарскія словы сваімі бачаннямі.

Вычарпальнае веданне апісваемай аўтарам рэчаіснасці - аснова для непарыўнай стужкі бачанняў. Такое веданне ў яркіх, канкрэтных, разнастайных бачаннях пераўтварае аўтарскі тэкст у свой асабісты расказ аб перажытым, які актыўна ўздзейнічае на слухача.

Працэс стварэння бачанняў насычае слова жывымі чалавечымі эмоцыямі, уключае ў працэс падсвядомасць, творчую прыроду выканаўцы. Вялікае месца тут мае творчая фантазія. Яна дае магчымасць адумваць характары, падзеі, дапоўніць перажыванні, дапамагае ажывіць факты канкрэтнымі бачаннямі, падмацаваць думкі зрокавымі карцінамі, паглыбіць адносіны да перадаваемых падзей і з'яў.

Назапашванне бачанняў - неабходная і захпляючая праца. Яна прымушае студэнта быць назіральным, уважлівым да дэталей, развівае фантазію, эмацыянальную памяць.

Чым паўней, ярчэй і разнастайней бачанні, чым больш поўна суадносяцца яны з эмацыянальным вопытам студэнта, тым мацней адгукнецца пачуццё ў яго шматбаковых уражаннях: і зрокавых, і слыхавых, і рухальных.

У кожнага студэнта свой асабісты вопыт і свае непаўторныя, цікавыя шляхі бачання, асацыяцыі.

Практыкай моўнага дзеяння вылучаюцца найбольш значныя прыёмы назапашвання, стварэння вобразных бачанняў, якія рэкамендуецца выкарыстоўваць студэнтам у творчай працы над тэкстам.